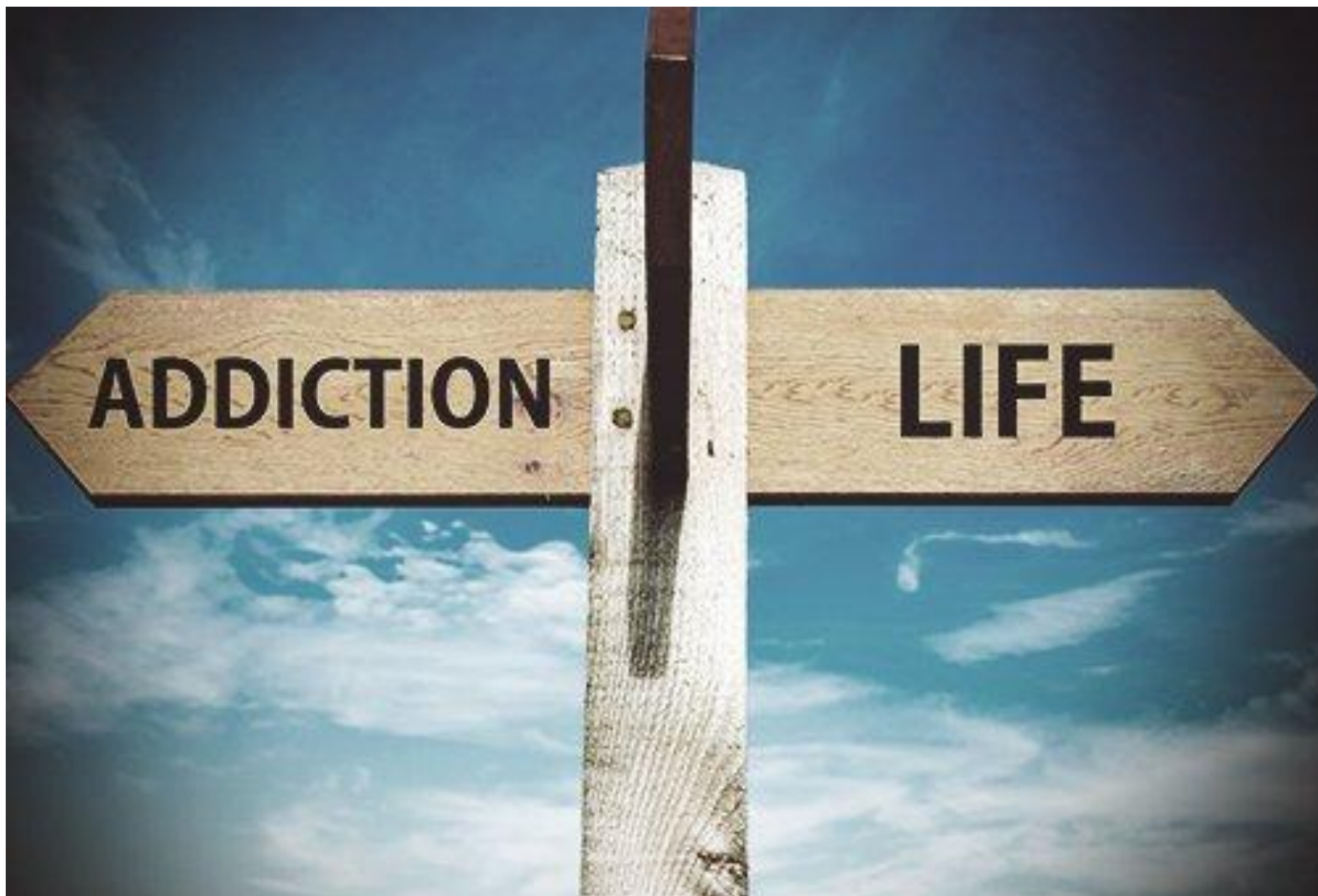

VEIEN TIL RUSAVHENGIGHET

***“Du velger ikke å bli rusmisbruker;
det kan skje den beste”.***

Shirin Bagheri, Hanna Vegge, Mira Wardum og Stine Øynebråten

2sta og 2stb ved

Dahlske videregående skole

Veileder: Petra Bettina Krüger

Innholdsfortegnelse:

1.0 Innledning	s.3
2.0 Teori	s.5-9
2.1 Aktuell forskning	s.5
2.2 Liknende forskning	s.6
2.3 Innenfor det sosiologiske	s.7
2.4 Ruspolitikken i endring	s.8
3.0 Metode og datainnsamling	s.10-12
3.1 Metode	s.10
3.2 Forskningsetikk	s.11
3.3 Feilkilder	s.11
4.0 Analyse og diskusjon av data	s.13-21
4.1 Veien til rusavhengighet	s.14
4.2 Konsekvenser for utdanning	s.16
4.3 Nye eller ødelagte relasjoner?	s.17
4.4 Gode råd til ungdommen og konsekvenser av rusmisbruk	s.18
4.5 Riktig retning innenfor ruspolitikken?	s.20
5.0 Avslutning og konklusjon	s.22-23
5.1 Arbeidet	s.23
6.0 Litteratur og referanser	s.24
Vedlegg	

1.0 Innledning

Enda en forskning på rus? Er dette fortsatt aktuelt? Ja, det er det, mellom 10 og 20 prosent av befolkningen i Norge får en ruslidelse i løpet av livet (folkehelseinstituttet, 2016). Vi som ungdommer på 17 og 18 år ser høye tall på inntak av rusmidler på skolene i Agder, dette har for eksempel gjort at politiet ukentlig kommer innom skolen vår.

I tillegg er ruspolitikken i endring. Regjeringen har vedtatt å flytte ruspolitikken fra justisdepartementet til helsedepartementet (Haslie, 2018), det vil si at istedenfor å sitte bak lås og slå kan flere misbrukerne få hjelp. Dette er en revolusjonerende endring i politikken som vil få betydning for mange liv.

Dette er bakgrunnen for at vi har valgt å belyse dette emnet, og våre informanter gir oss autentiske tanker vi kan analysere.

“Det å leve er ikke å kaste bort tiden med å røyke hasj i sofaen med dine såkalte venner” -
Tore

Informantene vi intervjuet forteller at vi som ungdom ikke må tro at å ruse seg er den gode spenningen livet har å by på. De gjør det tydelig at én skal holde seg unna rusmiddelmiljøet og heller finne de ekte relasjonene.

Vi har en formening om at vi får generell kunnskap om narkotika både i den norske grunnskolen og videre på videregående skole, via ulike tiltak som skal informere om narkotika. Likevel settes det ikke nok lys på konsekvenser av rusmiddelmisbruk. Dette kan føre til at et fåtall av ungdommene har nok grunnlag for å ta en faktabasert avgjørelse, og man må oppsøke kunnskap på egen hånd. Dermed ble vi interessert i å lære gjennom egen forskning.

I 2017 har vi opplevd et større omfang og en sterkere normalisering innenfor rus blant elever på videregående skoler rundt om i Agder. Forskningsprosjektet handler om hvordan man kommer inn i rusmiljøet og virkningen av dette. Det var også interessant å finne ut hvorfor informantene våre valgte å fortsette etter første erfaring. Vi holdt intervju med fem tidligere rusmisbrukere i Agder.

Vi kom med to problemstillinger vi ville forske på, på grunnlag av våre formeninger rundt rusmiddelmisbruk. Den første er: hva har rusmiddelmisbruket å si for utviklingen i henhold til utdanning og relasjoner mellom ungdomsskolealder og tidlig voksen? Den andre

problemstillingen er: hvorfor starter noen med rus? Vi vil da undersøke med kvalitativ forskning og høre realiteten fra mennesker med erfaring.

Vi har satt opp tre hypoteser;

1. *Negative sosiale forhold i ung alder kan føre til rusmisbruk.*
2. *Narkotikamisbruk fører til sosialt avvik.*
3. *Utdanningen og viktige relasjoner svekkes av rusmidler.*

Etter vår forskning ser vi fram til å finne ut om hypotesene blir bekreftet eller ikke.

Personer som har bidratt gjennom forskningen er vår faglærer Petra Bettina Krüger og sosionom Ann-Kristin Stølefjell, takk for gode innspill og hjelp. Men mest av alt vil vi takke våre informanter for deres bidrag og åpenhet.

2.0 Teori

2.1 Aktuell forskning

Mange mennesker i Norge sliter med rusmisbruk. Omfanget er betydelig med en antatt livstidsforekomst på 10-20% med store variasjoner på landsbasis, det vil si at mellom en av 10 og en av fem får slike problemer i løpet av livet, (Bye, Sandøy, 2018).

Det har vært en økende forskjell fra tidligere rusmisbruk og hvordan det er i dag. Dagens misbruk har blitt så normalisert at ut fra egne erfaringer mener vi at nesten halvparten av videregående skoleelever har prøvd forskjellige typer rusmidler. Grunnet mangel på kunnskap vet de ikke hva slags konsekvenser det fører til. Hva er egentlig definisjonen på rusmidler?

Først og fremst deles rusmidler opp i forskjellige kategorier med forskjellig virkningsgrad ut ifra doser og styrker. Den generelle definisjonen på hva et rusmiddel er ifølge forskning.no: *“Et kjemisk stoff som kan påvirke sentralnervesystemet slik at personen opplever endring i psykiske og kroppslige funksjoner.”* (Waal, 2017)

Dette vil si at brukerens sinnstilstand blir påvirket, og det skapes en avhengighet etter gjentakelse, eller etter kun én gang. Alle kropper blir påvirket ulikt av rusmidler: mens noen kan prøve rusmidler gjentatte ganger uten at avhengigheten inntreffer, kan det skje at noen blir avhengig etter forsøk. Dette betyr at man bør være kritisk til å «bare prøve» en gang, fordi man vet ikke hvordan kroppen vil reagere på inntaket.

“Alle rusmidler synes å ha den felles egenskap at de kan påvirke aktiviteten i disse dopaminerge hjernecellene med den konsekvens at rusmidlene blir oppfattet som belønnende og viktige uten at de er det.” (Mørland, 2015)

Avhengigheten påvirker kroppsfunksjonen, og rusen gir en sterk og momentan velværefølelse. Følelsen av rusen er kortvarig, samtidig som suget etter en sterkere dose blir kraftigere. I tillegg vil inntakene av rusmidlene svekke hjernefunksjoner slik som hukommelse og konsentrasjon. Gjentakende inntak av rusmidler er veien til avhengighet. (Mørland, 2015)

“Begrepet “narkotikabruk” dekker mange ulike bruksmønstre som spenner over hele spekteret fra engangstilfeller av eksperimentell bruk til regelmessig bruk og avhengighet.” (Bye, Sandøy, 2018)

Alkohol har i lang tid vært en stor del av norsk kultur både hos unge og eldre. Narkotiske stoffer er lettere å få tak i, altså mer tilgjengelig, og man finner gjerne narkotika på fester med alkohol. Ved inntak av alkohol handler man ofte mer ubevisst og impulskontrollen er svekket, noe som fører til at det er lettere å bli innblandet i rusmidler.

Cannabis er det mest brukte narkotiske stoffet i Norge. Det svekker oppmerksomheten, konsentrasjonen, koordinasjonen og reaksjonsevnen. Produkter som hasj og marihuana er opprinnelig fra cannabisplantene. Ifølge NHI.no er det mange som hevder at cannabis er det første møtet med illegale rusmidler, (Lein, 2010). Den medisinske journalisten i Norsk Helseinformatikk, Marthe Lein mener at hasjrøyking fører til misbruk av tyngre stoffer. Derfor er hasj og marihuana omtalt som “the Gateway drug”, altså inngangsporten til narkotika.

Det er viktig å få frem at det er en markant forskjell mellom bruk og misbruk av rusmidler. En rusmisbruker bruker rusmidler som ikke er lovlig, eller bruker lovlige rusmidler på en måte at det påvirker relasjoner, helse eller arbeid negativ.

“Det er bare ett rusmiddel det er lov å ruse seg på i Norge, og det er alkohol. Noen vil kanskje regne nikotin som et rusmiddel, og det er også lovlig å bruke. Ulovlige rusmidler er narkotiske stoffer og medikamenter som blir brukt til å ruse seg på. Disse er oppført på narkotikalistene.” (Wivestad, 2013)

Inntaket av rusmidler kan føre til helseskader og/eller relasjonsskader i forhold til jobb, skole, familie ol. Grensen mellom bruk og misbruk av lovlige rusmidler er gruppe-, kultur- og individ avhengig. Det finnes mennesker som har et kontrollert inntak av rusmidler, for eksempel med medikamenter på resept.

Hva er egentlig grunnen til at folk begynner å ruse seg?

2.2 Liknende forskning

Ifølge kilder som dagensmedisin.no (Redaksjonen, 2011), rvts.no (Dønnestad, 2015) og rustelefonen.no er det en rekke grunner til at noen velger å teste ut rusmidler. Det kan ofte virke spennende eller morsomt, mange søker «små flukter» fra hverdagen eller har lyst til å være en del av et sosialt fellesskap. For mange er det tøffe barndomsopplevelser, manglende støtte eller trygghet i oppveksten som fører til rusmisbruk.

Et annet sentralt tema innad rusmisbruk er skam, for mange synker selvfølelsen mer ettersom rusen tar over. SERAF har gjennomført en studie som baserer seg på data fra NorComt-undersøkelsen. (Abel, Skjærvø, Ravndal, Clausen, Bramness, 2018) Her ble 548 norske pasienter intervjuet ved oppstart av LAR eller døgnbehandling uten LAR. I følge NHI.no er LAR: *“Legemiddelassistert rehabilitering et tverrfaglig, spesialisert rehabiliteringsprogram for heroin- /morfin avhengighet, hvor man bruker morfinlignende medisiner som erstatning.”* (Norsk Helseinformatikk, 2015) Halvparten av pasientene i begge pasientgruppene fortalte om betydelige angst -og depresjonssymptomer. Pasientene med lav selvkontroll strevde mer med angst- og depresjonssymptomer enn de som hadde høyere selvkontroll. (Abel, Skjærvø, Ravndal, Clausen, Bramness, 2018)

Grunnene til rusmisbruk er nesten uendelige, men alle bunner i en form for smerteuttrykk. Rusen gir deg en mulighet til å legge lokk på følelsene dine. Dermed blir det lettere og lettere å grave seg nedover, og med tiden vanskeligere å takle realiteten. Dette kan få flere fysiske og psykiske konsekvenser. I følge en artikkel fra Dagens medisin har *“et stort flertall blant førstegangs henviste pasienter med rusmisbruk eller rusavhengighet også én eller flere psykiske lidelser, ofte en depresjon”*. (Redaksjonen, 2011)

Den røde tråden blant all liknende forskning er at det er komplekse årsaker til hvorfor en person ender opp som rusavhengig. Dermed blir det vanskelig å konkludere med noe konkret, men hovedgrunnene er mangel på støtte, dårlig psykisk helse, søking etter tilhørighet eller en flukt fra hverdagen.

Hvordan kan vi gå dypere inn i forskningen på et sosiologisk vis?

2.3 Innenfor det sosiologiske

Det finnes mange forskjellige måter å forklare rusavhengighet, dette skal vi gjøre fra et sosiologisk perspektiv ved å se på ulike teorier. Derfor har vi valgt ut stemplingsteorien, rolleteorien og teorien om subkulturer, da disse er aktuelle i henhold til narkotika og rusmisbruk.

En svært relevant teori i forhold til rusmisbruk er stempingsteorien. Den går ut på at man blir stemplet som avviker av samfunnet. Selvbildet vårt utvikles i samspill med andre mennesker. Dermed kan kriminalitet eller rusmisbruk oppstå som følge av både formelle og uformelle sanksjoner. Dette er med på å øke tilbakefallet. Howard Becker har en teori som bidrar til å utdype hvordan, for eksempel marihuana røykende ungdom i en spesiell subkultur ble definert som avvikere og stemplet. Han legger vekt på at det ikke er selve handlingen - det at ungdommen røyker et forbudt stoff - som fører til avvik stempelet. Det er samfunnets reaksjonen som definerer subkulturer som et avvik. (FOKUS; sosialkunnskap, 2014, s. 344)

Rolleteorien handler om at oppførselen til et individ er et resultat av forventninger som er knyttet til en rolle samfunnet har satt. Dette kan bidra til å forklare hvorfor menn er overrepresentert i blant annet kriminalitet og narkotikamisbruk. Gutterollen preges av mye større toleranse overfor fysisk aggresjon og overskridelse av grenser. Dermed er de mer sårbare med tanke på at overskridelse av grenser og rusmisbruk henger tett sammen. (FOKUS; sosialkunnskap, 2014, s. 351)

Gjenger med kulturer som inneholder forventninger, normer og sanksjoner som belønner kriminell atferd, kalles kriminelle subkulturer. Gjengene tilbyr ferdige "identitetspakker" og blir dermed attraktivt for ungdom som faller utenfor. Det er klare hierarkier og en profesjonell arbeidsdeling. Vi finner også et uformelt lederskap som legitimeres gjennom initiativ til kriminelle handlinger. Kriminelle subkulturer knyttes ofte sammen med narkotikamisbruk, og kan være en åpning inn i rusmisbruk for ungdom som tidligere sagt har falt utenfor. (FOKUS; sosialkunnskap, 2014, s. 359)

Misbruk av rus kan føre til at én blir en sosial avviker. Sosialt avvik defineres som "*oppførsel som bryter med gjeldende normer i et sosialt system*" (Westersjø, Kval, Andreassen, Henningsen, 2012). Rusmisbrukere er da negative sosiale avvikere; som vil si noen som ikke treffer samfunnets normer og som ikke tilfører samfunnet noe positivt, men heller ødelegger.

Hva kan samfunnet gjøre for å hjelpe disse sosiale avvikerne?

2.4 Ruspolitikken i endring

“Flertallet på Stortinget har tatt et viktig skritt i riktig retning av en human ruspolitikk. Forhåpentligvis bare det første av mange.” (Dagbladets lederartikkel, 2017) Stortingets helse- og omsorgskomiteé har gått inn for å overføre ansvaret for ruspolitikken over til helsetjenesten fra justissektoren. Det er nå lov å bære brukerdoser på opptil 5 g, (Rustelefonen, 2018). Det er fortsatt flere tiltak som må gjøres for at prosessen kommer i gang. Vi mener det må sluttes med å bøtelegge og straffe rusbrukere, og de som tar over ruspolitikken må være godt rustet. Den nye tankegangen blant politikerne har enda ikke gitt merkbare resultater, siden tiltakene fortsatt er relativt nye. Dermed er det vanskelig å konkludere med konkrete tall.

Den norske sosiologen ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Willy Pedersen sa allerede i 2009 at han mente cannabis-brukere og besittere ikke burde straffes for å skade seg selv, (dagbladet, 2009). Han er en av landets ledende forskere på spørsmål knyttet til ungdom, rusmidler, atferdsproblemer, seksualitet og sosial marginalitet. Pedersen skrev boken *“Bittersøtt”* i 2015. Den handler om alt fra rusmidler knyttet til fellesskap og sosialitet, til identitetsutvikling og fascinerende subkulturer. Han har fått svært gode anmeldelser for boka; *«Bittersøtt gir et fint grunnlag for en klokere og åpnere offentlig samtale om rus og ruspolitikk i Norge. Det trenger vi»*. (Stoltenberg, 2015)

De krevende ruspolitiske utfordringene vi står ovenfor blir tatt opp i boka, samtidig som han setter lys på de gode følelsene man får av rus. Han mener det er viktig å få frem de “positive” opplevelsene med rus også, da samfunnet kan sette et veldig negativt lys på rus, men grunnen til at mennesker som prøver rusmidler fortsetter er jo grunnet de gode følelsene. Her er et utdrag fra boka:

“En pils blant venner kan symbolisere fellesskap, samtidig følger det vold og seksuelle overgrep i alkoholens kjølvann. Jointen med marihuana kan markere tilhørighet, men hasj er også ofte knyttet til sosial marginalisert og kriminalitet. Rusmidlene befinner seg i et spenn mellom smerte og lyst, mellom det bitre og det søte. Sykdom og avhengighet følger i kjølvannet. Gledene og det søte har vi vært mindre opptatt av. Men det er der, det også.” (Pedersen, 2015)

3.0 Metode og datainnsamling

3.1 Metode

I forskningsprosjektet vil vi finne ut hvorfor noen ender opp som rusmisbrukere og hvordan dette påvirker utdanningen deres. For å få et realistisk resultat, må vi få tanker, erfaringer, følelser og meninger fra aktuelle informanter. Derfor valgte vi å bruke en kvalitativ tilnærming, med intervju som datainnsamlingsmetode. Den kvalitative metoden brukes gjerne for å undersøke, og beskrive menneskers opplevelser og erfaringer, (Helsebiblioteket.no, 2016). I motsetning til den kvantitative metoden gjennomfører vi dybdeintervjuer, hvor man gjerne benytter seg av færre informanter. Den kvalitative metoden er ofte nyttig når man skal studere komplekse fenomener eller hendelser (Sander, 2017).

Vi mener at en kvalitativ metode vil gi oss et mer realistisk innblikk av hvordan livet kan være for en rusmisbruker. Ved å gjennomføre flere dybdeintervjuer vil vi kunne få mer informasjon for å kartlegge prosessen som oppstår ved rusmisbruk. Vi velger å benytte oss av et semistrukturert intervju. Det vil si at vi tok utgangspunkt i en intervjuguide, med mulighet for å kunne stille oppfølgende spørsmål.

Da vi skulle velge potensielle informanter var det viktig for oss å velge noen med nok erfaring om rusavhengighet. Når det gjelder utvalg til en kvalitativ intervjustudie er hovedregelen at man velger informanter som vil kunne uttale seg på en reflektert måte om det aktuelle temaet (Tjora, 2012). Vi tok kontakt med en ettervernsgruppe for rusmisbrukere i Agder, og vi fikk avtalt dato for å intervju dem. Vi valgte å bruke tidligere rusmisbrukere så det skulle bli lettere for våre informanter å prate om rusavhengigheten. Er man rusmisbruker i dag klarer man ikke å belyse emnet på den måten vi var ute etter, nemlig å snakke om hele prosessen fra syk til frisk. En stor del av forskningen vår var også rusmisbruk i henhold til utdanning, så vi måtte også bruke voksne informanter som da har hatt mulighet til å gå på videregående skole og ta høyere utdanning.

Da vi skulle analysere dataen vi hadde samlet inn, skrev vi over intervjuene fra lydopptak til et dokument. Vi valgte å dele opp informasjonen fra intervjuene inn i fem hovedtemaer slik at det ble lettere å analysere og konkludere. Deretter satt vi det opp i skjemaer, dette blir vist under 4.0, Resultater og diskusjon.

3.2 Forskningsetikk

Alle informantene er anonymiserte, og det vil ikke være mulig å spore informasjon fra intervjuene. Navn brukt i studien er fiktive for å skape et mer personlig forhold til informantene for leseren. Lydopptakene og transkriptene blir slettet etter de har blitt analysert.

Vi fikk intervjuet seks informanter; fem tidligere rusmisbrukere og en sosionom som fagperson. Det var frivillig fra deres side da dette er et tema de vil belyse. De tidligere rusmisbrukerne ville også hjelpe unge med å ikke gå i deres fotspor.

Forberedelsene våre til intervjuene inneholdt å finne de riktige spørsmålene. For at undersøkelsen vår skulle bli etisk riktig måtte vi ta hensyn til informantenes følelser. Det var viktig for oss å ikke ha noen spørsmål som virket støtende på dem og at intervjuene ble gjennomført på en ordentlig måte, siden rus er et sårbart tema.

Først valgte vi å innlede dybdeintervjuet med noen "oppvarmingsspørsmål", slik at informantene følte seg tryggere i settingen, dermed ble det lettere for dem å være åpne. Hovedspørsmålene våre kunne ikke være for spesifikke, slik at informantene kunne gi oss mye informasjon. De kunne tolke spørsmålene slik som de ønsket, og de følte det var trygt å svare. Våre informanter var åpne og valgte å svare på alle spørsmål, men noen svarte mer begrenset enn andre.

3.3 Feilkilder

Informantene våre har ikke mulighet til å fortelle alt i intervjuene, dermed vil det alltid være noen erfaringer som ikke kommer frem. Noe som en informant har snakket om kan være noe som ikke er nevnt av en annen, men det betyr ikke at han/hun er uenig. I studien må vi ta utgangspunkt i hva som har blitt sagt i intervjuene, som gir forskningen begrensninger.

Det er også begrenset hvor mange informanter vi kan ha i studien. Ved å bruke flere kilder kunne vi fått mer nøyaktig informasjon, da det er lettere å finne ut hva slags erfaringer som går igjen i flere informanter.

En annen feilkilde kan være om informantene er sannferdige. Over lang tid kan man huske feil, glemme detaljer eller endre oppfatning av en opplevelse.

Siden vi har vår egen oppfatning om rusbruk generelt vil det kunne påvirke valg som gjøres underveis i forskningsprosessen. Vi vil prøve å være nøytrale, og det er viktig for oss å gjøre rede for og reflektere hvordan vår posisjon kan ha en innvirkning for forskningen. Vi mener at man skal holde seg unna rus, dette kan ha bidratt til å påvirke prosjektet selv om vi prøver å være nøytrale gjennom både intervjuene og tolkningen av datainnsamlingen.

4.0 Analyse og diskusjon av data

Studiens funn presenteres og drøftes med utgangspunkt i de fem nevnte kategoriene som dataanalysen ledet frem til:

1. Veien til rusavhengighet
2. Konsekvenser for utdanning
3. Nye eller ødelagte relasjoner?
4. Gode råd til ungdommen og konsekvenser av rusmisbruk
5. Riktig retning innenfor ruspolitikken?

Vi brukte slike skjemaer for å kunne sammenlikne og analysere på best mulig måte. Dette gjorde vi på hver informant.

Tema	Stikkord	Sitat
Veien til rusavhengighet	Trøblete oppvekst. Begynte med koffeinpiller for å holde seg våken. Etter det møtte opp med rånere som drev med speed/amfetamin. Han ble frista, og prøvde. Dette var i 13 årsalderen. Det var lett å skaffe.	<i>“Rusen ble nøkkelen på stemmebåndet”</i>
Konsekvenser for utdanning	Brukte 4 år på å komme seg gjennom 2 års utdanning, hvor han fikk vitnemål i grunnfagene, mens han satt i fengsel. Har også tatt 2 år med bilfag, men bare for farens skyld.	<i>“Rusen hadde alt å si for utdanningen”</i>
Nye eller ødelagte relasjoner?	Fikk nye “negative” relasjoner. Jeg mistet de gode relasjonene (idrettslag, venner og familie). De fleste vennene jeg fikk i rusen var eldre. De ble som brødre og passet på meg.	<i>“Det var de eldre guttene som passet på meg”</i>

Gode råd til ungdommen og konsekvenser av rusmisbruk	Jeg vil anbefale å oppsøke A-larm. Inkluder de som er litt utenfor. Det er ofte de som faller utenfor som havner i rusmiljøet.	<i>“I rusmiljøet kan du fort bli tatt inn i «varmen»”</i>
Riktig retning innenfor ruspolitikken?	Det er et godt tiltak. Samtidig så legger de ned flere behandlingsplasser, så dette blir på feil tidspunkt. Om man bygger flere behandlingssteder og får flere behandlingsplasser så kan de ta steget videre.	<i>“Ta å døm meg til behandling for det er det jeg trenger”</i>

4.1 Veien til rusavhengighet

“De store

drømmene mine ble plutselig veldig små av rusen” – Thea.

Gjennom intervjuene fant vi ut at våre informanter startet i ung alder, mer konkret rundt 13-17 års alderen. 4 av 5 informanter startet med alkohol, som førte til at rusmidlene ble mer tilgjengelig. Dette bekrefter det vi skriver i tidligere forskning om hvordan alkohol gjør at man handler mer ubevisst og impulsivt. Dette kan forklare hvordan flertallet finner veien til rusmiljøet gjennom alkoholen.

Alle informantene søkte tilhørighet der rusmidler var innblandet. Slik uttrykker Katrine seg: *“Rus begynner som noe man tester ut for gøy, men når det blir ganske ofte blir det noe en gjør for å slippe unna fra seg selv og tankene sine. Men den overgangen er veldig diffus, og det er vanskelig å se konsekvensene før man opplever dem. Problemene blir større jo mer man bruker, og man bruker mer for å slippe unna problemene. Jeg var spenningsøkende, jeg var grenseløs og jeg hadde det dårlig med meg selv og mine relasjoner. Jeg ga litt faen.”*

Som Katrine sier er det flere som begynner med rusmidler for å slippe unna problemene, dette mener Ole og Tore også. I intervjuene forteller informanter om at de startet med rusmidler fordi de syntes det var kult, andre informanter snakker om at de falt på utsiden, og derfor valgte å ty til rusmidler.

“Jeg vokste opp med rus, og da jeg så mine omsorgspersoner velge den veien lå det veldig naturlig for meg å velge den veien selv. Det lå i ryggmargen min at det var greit å velge den veien.” forteller Katrine. Her spiller rolleteorien inn, da hennes oppfatning av rus var et resultat av det hun hadde sett hos sine sosialiseringssagenter.

Rusen gir deg mulighet til å legge lokk på følelsene dine og det kan føles som at det blir “lettere” å leve. Ole har vært introvert og har ikke turt å snakke om sine problemer eller tanker tidligere. Han sier *“rusen ble nøkkelen på stemmebåndet”*. Rusmidlene ga han en positiv erfaring ved at han turte å snakke åpent. Rusen ga han selvtillit.

I en så ung alder har man ikke informasjon eller mulighet til å se alt det negative med rus. Alle informantene fikk positive opplevelser med rusen og valgte derfor å fortsette. Alex beskriver følelsen slik; *“Du får en god følelse. Det var en fin opplevelse, en deilig opplevelse”*. Er det så rart å fortsette når dette er inntrykket etter første møte? Pedersen setter lys på at mange har positive opplevelser med rus i boka hans *“Bittersøtt”*, og at det er dette som gir grunnlag for å fortsette.

“Jeg tror nesten alle jeg har snakka med opp gjennom årene har begynt med alkohol, også går det over til hasj. Man er gjerne på fest med alkohol og er påvirket, også sier man ja til det man blir tilbudt.” -Sosionom

Sosionomen mener det er mange ulike årsaker til at mennesker starter med rus. Det de kanskje ser oftest kan være en familiebakgrunn med rus eller psykiske lidelser, mobbing på skolen, dropping ut av skolen, omsorgssvikt hjemme eller ulike typer traumatiske opplevelser i barndommen. Hun nevner også at mangel på hjelp i henhold til diagnose kan være medvirkende faktor, som for eksempel ADHD.

4.2 Konsekvenser for utdanning

“Rusen hadde alt å si for utdanningen.” – Ole.

Etter en positiv opplevelse med rusen merker informantene at de negative konsekvensene møter dem. På skolen opplever de at det er vanskelig å konsentrere seg og det er lett å falle utenfor. *«Amfetamin gjorde at jeg ikke husket noen ting da jeg skulle ha prøve, og når jeg skulle spørre læreren om hjelp lyste jeg meg i øynene for å få mindre pupiller.»* - Thea. Dette er en av flere utfordringer som våre informantene møtte.

To av informantene snakker om mangel på støtte fra skolen, hvor de måtte takle alt selv og de skulle ønske at skolen ville vært strengere med dem. *«Hovedgrunnen til at jeg droppet ut av skolen var mangelen på støtte rundt meg, jeg hadde ingen som advarte meg eller sa jeg måtte skjerpe meg. I tillegg føler jeg at skolen kunne gjort mer for å hindre dette, jeg følte meg ikke sett», sier Katrine.*

Flere av informantene fikk ikke vitnemål og droppet ut av skolen. 4 av 5 forteller at de ikke fikk vitnemål på “vanlig måte” grunnet at de ikke møtte opp til timene eller droppet ut. Ole snakker om hvordan han fullførte grunnskolen og fikk vitnemål i de grunnleggende fellesfagene i fengsel. *“I fengselet ruset jeg meg ikke, da tok jeg vitnemålet”.*

Det var vanskelig å finne motivasjon for skole, og informantene forstod heller ikke viktigheten av utdanning: *“Jeg kom for sent hver eneste dag, alltid et kvarter for sent, andre dager kom jeg ikke.”* sier Thea. Katrine opplyser om hennes mangel på motivasjon i henhold til skole grunnet rusavhengighet.

“Etter hvert som skolen forsvant fikk jeg heller ikke noen arenaer for mestring, og da hadde jeg heller ikke en grunn for å ikke fortsette. Rusen og ensomheten tok over, og dragningen mot rusmiljøet hvor jeg hadde blitt godtatt ble sterkere. “

Alex forteller at han har valgt å ta barn -og ungdomsarbeiderfag etter han ble rusfri. Ole har også tatt fagbrev for mekaniker, men ikke for hans egen del. Han gjorde det for faren, men nå vil han heller jobbe med mennesker. Katrine er utdannet som sosionom, og Thea jobber som butikkmedarbeider.

Sosionomen vi intervjuet mener at det er mindre enn halvparten som har fullført videregående av hennes klienter. Veldig mange har bare fullført grunnskolen, noen har fullført videregående og noen svært få har vært inne i arbeidslivet.

4.3 Nye eller ødelagte relasjoner?

“Det var som om jeg spilte min egen lille rolle, jeg brydde meg ikke om noen andre enn meg selv.” – Tore.

Rusavhengigheten starter oftest med at man ruser seg med andre, og etterhvert som avhengigheten blir sterkere blir det mer naturlig å ruse seg alene med både sterkere rusmidler og større doser. Informantene våre fikk nye relasjoner gjennom rusmidlene, men kontakten til familie og venner ble kritisk svekket. To av våre informanter kom fra vanskelige familieforhold, dette var en av faktorene til hvorfor de startet med rusmiddelmissbruk. Gjennom rusavhengigheten mistet de ikke bare gode relasjoner, men også seg selv under prosessen.

“Den psykiske helsa mi var også svært dårlig, jeg ble deprimert og verden ble svart. Jeg måtte ha stimuli, og alle de gode og sunne tingene i livet som jeg nærer meg på den dag i dag forsvant. Da var det bare rusen igjen.” – Katrine.

Informantene våre fikk nye relasjoner i rusavhengigheten også; men usunne relasjoner. *“Jeg fikk nye venner som drev med rus også. Det var jo en kompis som flyttet inn i leiligheten min, men han hadde ikke en positiv innflytelse på meg. Jeg ser i ettertid at jeg ikke var positiv for han, og han var ikke positiv for meg. Det var et giftig vennskap.”*, forteller Thea. Tore er også enig i at relasjonene var usunne, samtidig som at han forteller om tilhørigheten han fikk hos de nye vennene sine. *“Det var de eldre guttene som passet på meg”* sier han. Tore falt da inn i en kriminell subkultur, og det var hans åpning inn i rusmisbruk siden han hadde falt utenfor og søkte tilhørighet.

“Det var som om jeg spilte i min egen lille rolle, jeg brydde meg ikke om noen andre enn meg selv” sier Tore. Det er vanskelig å ta hensyn til andre i en rusavhengighet. Man ser ikke det hele bildet, man ser heller kun det som er rett fremfor seg; og det er rusen. Thea begynner å forklare: *“Man sier at hasj ikke er fysisk avhengighetsskapende, men psykisk så er det jo det.*

Fordi når jeg tar det blir jo ting bedre.” Velværefølelsen blir så sterk at ingenting annet vil føles viktigere enn å få i seg den rusen, som gjør det til en avhengighet. Thea fortsetter: “Hvis jeg for eksempel skulle til byen for å shoppe med noen venninner, og jeg hadde vært der to timer kunne jeg gjerne si ifra at jeg måtte hjem for å spise. Men egentlig var det for å røyke. Gjør man noe ofte nok til at det blir vane-skapende blir man psykisk avhengig.”

Majoriteten av informantene forteller at de mistet det sosiale de hadde rundt seg. Thea sier dette: *“Vennene mine fra håndballen ville brått ikke ha noe med meg å gjøre lengre, og det syntes jeg var trist. Om de hadde vært litt greiere og kanskje gitt meg en sjanse hadde jeg muligens kommet meg tilbake fra alt jeg hadde rotet meg oppi.”* Dette bekrefter stempingsteorien da Thea ble stemplet som en sosial avviker av venninnene sine, og hennes selvbilde ble speilet i deres tanker om henne; hun var ikke verdig nok til å være venner med dem som en rusmisbruker.

Sosionomens erfaring med brukernes relasjoner er at stort sett alle avhengige er veldig ensomme da de har mistet alt. Relasjoner som venner og familie har tatt avstand, og det er det største og vondeste tapet de har. Noen har også pårørende som hjelper, men dette kan være både positiv og negativt da de pårørende kan skape mye press siden de vil at ting skal gå fortere og bedre enn det rusmisbrukeren er klar for. Det er veldig mange som er alene med avhengigheten sin, samtidig som at de vet at de har familie ventende den dagen de blir rusfri.

4.4 Gode råd til ungdommen og konsekvenser av rusmisbruk

“Man har kontroll helt til man ikke har kontroll lengre, og man vet aldri hvor den grensa går. “– Thea.

Alle fem informanter mener at man bør søke hjelp om man faller utenfor og blir et sosialt avvik i den forstand at rusen blir fristende å ta. De mener det er viktig å søke hjelp i fellesskap, hos familie og venner og bruke hjelpetelefoner som for eksempel A-larm.

«I rusmiljøet kan du bli tatt fort inn i varmen», hevder Alex. Derfor er det viktig å inkludere noen på “utsiden” så de ikke søker tilhørighet på negative steder.

«Hvis man er på et dårlig sted og sitter i en livssituasjon hvor man føler man mangler tilhørighet så snakk med noen. Strekk ut en hånd og be om hjelp, det er superviktig. Støtt hverandre, ta gode valg, vær ærlige med hverandre og våg å si ifra. Man vil ha vennen sin, men ikke rusen.» -Katrine

Tore mener at det er viktig å leve, men på ordentlig måte. Det å røyke hasj og kaste bort dagene sine på rusmidler er så verdiløst. Thea sier dette om hennes liv etter rusavhengigheten:

«Livet mitt som rusfri er helt supert. Det er ikke noe problem å ikke drikke, og andre ting som mennesker i Norge synes er normalt. Jeg har aldri levd et så «kjedelig» liv, men samtidig et så lykkelig liv. Før var det razzia, politi, fengsel, avhør og alle de «spennende» tingene, nå går jeg på jobb, kommer hjem, spiser mat, går tur med hunden og ser en film med kjæresten. Også gjør jeg det samme dagen etter, og jeg elsker det.»

Thea trekker frem det hun ville sagt til seg selv som ungdom:

«Hvis du ikke ruser deg får du lappen, du får en jobb, du får en utdanning, du har kanskje fått spart opp penger til hus/leilighet, kanskje du er klar for barn. Men hvis du ruser deg vil du sitte i fengsel, politiet vet navnet ditt, du har ikke noe sparepenger, du har ikke lappen, du har ikke jobb, du har ingenting. Du vil leve et trist liv rett og slett.»

Det å bygge seg opp igjen etter rusavhengighet er krevende, og muligens det vanskeligste, men verdt det når man kommer vinnende ut på den andre siden. En av våre informanter, Katrine, sier dette:

«Når man har kommet så langt at man skjønner at nå må jeg snu hvis ikke så dør jeg, da er en ganske knust som menneske. Og det å rette opp igjen det, og starte på scratch, finne ut hva man vil videre er ikke en lek på roser. Jeg hadde en drøm om å realisere meg selv, og få noe ut av livet mitt. Jeg ville få en god jobb, gjenskape båndene til familien min, få gode venner som var sunne for meg. Målene mine har blitt min drivkraft.»

Sosionomen forteller om konsekvenser hun har sett rusmisbrukere oppleve. Død er definitivt det verste. Hun har også sett noen som har måttet amputere bein, da de har blitt liggende i en overdose i en stilling som har gjort at blodet ikke har sirkulert i kroppen og skapt en betennelse i beinet. Det er også noen som har gått i psykose, og blitt værende. (Psykose: det som man på folkemunne kan kalle gal, man lever i sin egen mentale verden og ikke i den virkelige verden.)

4.5 Riktig retning innenfor ruspolitikken?

“Det er ikke isolasjon, men relasjon. Det er forebyggende.” – Ole.

Ruspolitikken er i endring, og våre informanter deler ulike meninger om dette.

Informantene mener det er en mer human ruspolitikk som fører til at rusmisbrukerne blir bedre samfunnsborger når de kommer ut av behandling.

Endringen i ruspolitikken er relativt ny, som fører til at ikke alle er like informert og har fått gjort opp en mening om dette. Da vi forklarte informantene hva det gikk ut på var alle fem informanter enige om at dette var et godt tiltak.

“Jeg visste ikke helt om endringen, men jeg mener dette er en god ting; å heller få en behandling, enn at alle skal sone fengselsstraff. Det er også mange som ikke er klare for å bli rusfrie enda, men virkelig trenger det.” –Tore.

«Døm meg til behandling, for det er det jeg trenger», sier Ole. Han mener dette er et godt tiltak, men at tidspunktet er feil, fordi han opplever at det blir lagt ned flere behandlingsplasser. Om det først blir bygget flere behandlingssteder kan de ta steget videre.

Majoriteten av informantene mener at straff ikke fungerer for rusmisbrukere; Alex sier «Jeg vet ikke om jeg hadde blitt så skremt hvis jeg hadde blitt straffa egentlig. Man driter i alt det, jeg hadde uansett gått tilbake til mine folk.»

«Rusen blir en fluktvei, en måte å unnsnippe på, og dessverre ønsker man kanskje det ganske ofte etter hvert. Det å få hjelp til å bli frisk istedenfor å bli straffet for rusen er bra. Når man først har utviklet en avhengighet vil det ikke hjelpe å straffe», sier Katrine.

Selv om alle er for endringen, mener Thea at man selv må være klar for å bli frisk også; «Der har jeg delte meninger; å dømme noen til behandling er dumt om de ikke vil selv. Jeg har vært i tre behandlinger, og den første var jo bare for å få en ferie. Men så fikk jeg fengselsdom, og det fungerte. For da satt jeg plutselig innelåst i et kvinnefengsel hvor alle de eldre damene var stygge med meg. Da tenkte jeg at jeg skulle prøve ordentlig å bli rusfri. Jeg har ikke troa på at man kan tvinge noen i behandling, og tvinge dem til å bli friske. Man må sparke ifra seg såpass mye, og være så langt på bunn at man vil ha hjelp.»

Sosionomen uttrykker seg slik: «Veldig positivt at det kommer endringer som vil gi den enkelte større rettigheter i forhold til å bli hørt, sett og å få den helsehjelpen som vedkommende måtte trenge. Det er viktig at det blir lagt til rette for disse endringene i både fengsel/politi – og helsevesen slik at det blir en reell hjelp og ikke bare en formell hjelp. Svært viktig at både poliklinikker og antall institusjonsplasser blir oppjustert med behandlingmessig kapasitet slik at pasientene kan få de tjenestene som de vil kunne få krav på innen rimelig tid. Tjenestene i kommunene vil også bli berørt av endringene og eventuelle økte tilskudd til kommunene bør være øremerket dette formålet for å sikre at midlene blir brukt til det formålet som midlene er gitt til.»

5.0 Avslutning og konklusjon

Vår første problemstilling “hva har rusen å si for utviklingen mellom ungdomsskolealder og tidlig voksen?” fikk tydelige resultater. Det har kommet frem i studien at rusen stopper den naturlige prosessen fra ungdom til voksen. Informantene våre fikk det vanskelig med utdanning blant annet. Trangen på å ruse seg ble så stor at tiden til andre ting ble betydelig mindre. Flere informanter forteller at de tar igjen tid de har “mistet” ved å ta videre utdanning.

Vår andre problemstilling “hvorfør starter noen med rus” fikk forskjellige utfall. Etter vår forskning sitter vi igjen med flere inntrykk av hvorfor noen starter med rus. Til felles har majoriteten av informantene falt utenfor som sosiale avvik og derfor startet med rus, andre har prøvd rus og deretter blitt sosiale avvik. Alle fikk en god følelse av å prøve rus, er det så rart å fortsette med noe som får deg til å føle deg bra? De negative konsekvensene kommer som regel ikke før du er avhengig, men en avhengighet er ikke lett å avslutte.

Vårt utvalg av liknende forskning bekreftet at de aller fleste starter med rus fordi det er en enkel løsning på de vanskelige problemene, dette bekreftet våre informanter også. Mange søker tilhørighet i kriminelle subkulturer, og har mangel på kunnskap som fører til sterke konsekvenser.

Vi hadde satt opp tre hypoteser før vi begynte med innsamling av informasjon.

1. *Negative sosiale forhold i ung alder kan føre til rusmisbruk.*
2. *Narkotikamisbruk fører til sosialt avvik.*
3. *Viktige relasjoner og utdanning svekkes av rusmidler.*

Den første hypotesen blir godt bekreftet. Alle informantene møter rusen i ung alder etter vanskeligheter hjemme eller mangel på tilhørighet. Ole snakker om hans trøblete oppvekst, Katrine forteller hvordan hennes omsorgspersoner drev med rusmisbruk.

Vår andre hypotese er vanskelig å bekrefte. Flere forteller hvordan de fikk nye relasjoner i rusmiljøet og flere følte de fant tilhørighet. Det virket ikke som de følte at de falt utenfor, men at de ble tatt inn i varmen i rusmiljøet. For resten av samfunnet rundt kan dette tolkes som et sosialt avvik, men for dem fant de sin plass. Det bekrefter at stempling er noe samfunnet utfører, som dermed bestemmer hva som er sosialt avvik. Det er i ettertid de skjønner at de fant fram til feil miljø og fikk usunne relasjoner.

Dette føres også inn i vår tredje hypotese da vi tror at de viktige relasjonene som familie og venner svekkes av rus. Informantene bekrefter dette, Thea og Alex mistet lagkameratene og forholdet til familien ble svekket for alle informanter. Utdanning var svært vanskelig å gjennomføre på grunn av rusavhengigheten som vi antok. Våre informanter brydde seg ikke lengre om å komme tidsnok, få gode karakterer eller å fullføre skolegangen i det hele tatt.

5.1 Arbeidet

Alt i alt har forskningsprosjektet vårt gått over all forventning. Vi valgte dette emnet fordi vi syntes det var interessant og ønsket å tilegne oss mer kunnskap om rusmiddelmissbruk. Alle på gruppa synes det har vært genuint gøy og givende å jobbe med.

Gruppa har fungert strålende, det har vært lite uenighet samtidig som at alle har blitt hørt. Mye av arbeidet har vi gjort i fellesskap på biblioteket etter skoletid, vi har også tildelt oppgaver som vi skulle gjøre på hjemmebasis.

Hvis vi vi kunne endret på arbeidsprosessen ville vi har startet tidligere med blant annet teoridelen. Vi kunne ha hatt litt bedre oversikt over hva som skulle gjøres + arbeidsfordelingen, da vi følte vi famlet i mørket en periode av forskingen. Vi syntes det var vanskelig å jobbe videre med oppgaven uten å ha gjennomført dybdeintervjuene, da det var hoveddelen av oppgaven. Vi ser tilbake nå at vi skulle ønske at dybdeintervjuene ble gjennomført noen uker tidligere.

For at forskningen skulle blitt bedre kunne vi ha hatt en kvantitativ metode i tillegg, men grunnet mangel på tid valgte vi å ikke gjør det. Det kunne også vært forvirrende for leser av forskingen om vi hadde brukt ulike metoder, samtidig som at det hadde vært vanskeligere for oss å analysere.

Vi er utrolig stolte over arbeidet vårt, og føler resultatet er oppriktig. Vi håper selvfølgelig at noen tar lærdom av forskningen, da vi vil forebygge at ungdommer ender opp i rusmisbruk.

6.0 Litteratur og referanser

Bye, Sandøy (2018) *Alkohol og andre rusmidler*. Hentet fra:

<https://www.fhi.no/nettpub/hin/risiko--og-beskyttelsesfaktorer/alkohol-og-andre-rusmiddel--folkehe/#bruk-av-andre-rusmiddel-enn-alkohol>

Dagbladet (2009) *Sosiologiprofessor vil legalisere cannabis*. Hentet fra:

<https://www.dagbladet.no/nyheter/sosiologi-professor-vil-legalisere-cannabis/65147659>

Dagbladets lederartikkel (2017) *Etterlengtet rusreform*. Hentet fra:

<https://www.dagbladet.no/kultur/etterlengtet-rusreform/69141571>

Drug Abuse Treatment Programs [Bilde]. Hentet fra: <https://drugabuse.com/library/treatment-programs/>

Dønnestad, E. (2015) *Rus som smerteuttrykk*. Hentet fra:

<http://sor.rvts.no/no/nyhetsarkiv/2015/Rus+som+smerteuttrykk.9UFRDM3c.ips.html#.WmWuxKjibIU>

Gjersing (2017) *Narkotikautløste dødsfall i Norge i 2016*. Hentet fra:

<https://www.fhi.no/hn/statistikk/rusmiddelstatistikk/narkotikautloste-dodsfall-i-norge-i-2016/>

Grønlie, A., Grandlung, L., Flood, S.L. *FOKUS-Sosialkunnskap*. Oslo: Aschehoug.

Haslie (2018) *Professoren som endret ruspolitikken* Hentet fra:

<https://forskning.no/2017/12/bidro-til-endre-ruspolitikken/produsert-og-finansiert-av/universitetet-i-oslo>

Lein (2010) *Fører hasjroyking til tyngre stoffer?* Hentet fra: <https://nhi.no/psykisk-helse/rus-og-avhengighet/narkotiske-stoffer/forer-hasjroyking-til-tyngre-stoffer/>

Mørland (2015) *Fakta om avhengighet*. Hentet fra:

<https://www.fhi.no/ml/alkohol/avhengighet---faktaark/>

Norsk Helseinformatikk, (2015) *Legemiddel assistert rehabilitering (LAR)* Hentet fra:

<https://nhi.no/sykdommer/psykisk-helse/narkotiske-stoffer/legemiddelassistert-rehabilitering-lar/>

Pedersen, W. (2015) *Bittersøtt*. Oslo: Universitetsforlaget

Redaksjonen (2011) *Mye depresjon ved rusmisbruk*. Hentet fra:

<https://www.dagensmedisin.no/artikler/2011/01/07/mye-depresjon-ved-rusmisbruk/>

Rustelefonen (2013) *Rusmidler og ungdom*. Hentet fra:

<http://www.rustelefonen.no/2013/09/rusmidler-og-ungdom/>

Sander, K., (2017), Kvalitativ metode for innsamling. Hentet fra:

<https://estudie.no/kvalitative-metoder/>

Sør, P.S. (2015) *Rus som smerteuttrykk*. Hentet fra:

<http://sor.rvts.no/no/nyhetsarkiv/2015/Rus+som+smerteuttrykk.9UFRDM3c.ips.html#.WmW0n6jibIV>

Tjora, (2008). Kvalitative Metoder. Hentet fra:

<http://www.svt.ntnu.no/iss/Arild.Blekesaune/sos1002.v08.kval.2.pdf>

Ungdata. (2017) *Cannabis*. Hentet fra:

<http://www.ungdata.no/Rusmiddelbruk/Cannabis?fylke=Aust-Agder>

Universitetsforlaget, (2015) *Bittersøtt*. Hentet fra:

<https://www.universitetsforlaget.no/nettbutikk/bittersott-1-default-uf.html>

Vestveit, I.L. (2017) *En historie om veien ut av rushelvete*. Hentet fra:

<http://psykmagasinet.no/veien-ut-av-rushelvete/>

Waal, H. (2017) *Kan dere gi meg en definisjon av begrepene: rusmiddel og rusmisbruker*.

Hentet fra: <http://www.forebygging.no/spm-og-svar/1-Teorilitteratur/Kan-dere-gi-meg-en-definisjon-av-begrepene-rusmiddel-og-rusmisbruker-pa-forhand-takk/>

Westersjø, M., Kval, K., Andreassen, O., Henningsen, R., (2012) *Mangfold*. Oslo: Cappelen Damm

Wivestad (2013) *Lovlige og ulovlige rusmidler*. Hentet fra:

<https://www.ungrus.no/sporsmal/716>

Vedlegg

Intervjuguide

Oppvarmingsspørsmål:

1. *presentere oss selv litt kort for å skape trygghet. problemstillingen vår, grunnen til at vi valgte denne oppgaven - hjelpe unge mennesker som tar feil vei, hva som skal skje i intervjuet. si ifra hvis du ikke vil svare pga. ubehag o.l., og dette er helt anonymt og kan ikke spores opp til deg.*
2. *hva driver du med nå? (skole, jobb, hobby?)*
3. *hvor lenge har du vært rusfri?*

Spørsmål med underspørsmål til dybdeintervju:

1. **Hva fikk deg inn i miljøet? Og hvor gammel var du? Gikk du på skolen?**
2. **Hvilket stoff startet du med, og når og hvordan var din første opplevelse med rus?**
  - *Hva var bra?*
3. **Var rusen veldig tilgjengelig/lett å skaffe?**
4. **Hvorfor var det fristende å fortsette med det?**
5. **Hva tror du rusen hadde å si for utdanningen?**
  - *Hvor langt i rusavhengigheten hadde du kommet da du merket konsekvenser ift. skole.*
6. **Hvordan påvirket rusen relasjonene dine?**
  - *Når merket du konsekvenser?*
  - *Fikk du noen nye relasjoner? Mistet du noen relasjoner?*
7. **Ruset du deg alene, eller med andre?**
  - *Var det på grunn av miljøet du var i eller andre relasjoner?*
  - *Opplevde du press i ungdomsmiljøet du var i? (turte ikke å si nei)*
8. **Hvordan er livet ditt nå som rusfri?**

Har du noen forebyggende tips mot rusavhengighet?

Hva tenker du om endringen i narkotikapolitikken

Dybdeintervjuer

INTERVJU 1

INTERVJU ANALYSE

Alex

Tema	stikkord	sitat
Inngang	Kom inn i feil miljø da han var 17 år gammel. Han ble avhengig av hasjen etter første måned. Etterhvert kom piller, amfetamin, ecstasy, kokain og heroin	“Kom med feil folk, og endte opp med å ville prøve hasj.” “Jeg ble avhengig av hasjen den første måneden.”
Utdanning	Klarte ikke å følge med på skolen da han ruste seg. Strøk og fikk ikke tatt vitnemålet.	“Jeg strøyk og fikk aldri tatt vitnemålet.”
Relasjoner	Familierelasjoner ble veldig dårlig. Ble trukket vekk fra alle tidligere venner, da den nye gruppa var veldig inneslutta og isolert.	“Jeg ble bare trukket inn i gruppa mi.” “Familieforholdet ble en katastrofe.”
Tips	Best å ikke gjøre det. Kanskje en konsekvens hadde hjulpet. Bytte vennekrets.	“Jeg tenker jo bare ikke gjør det.”
Ruspolitikk	Det er bra med behandling. Kan være skummelt for de unge. Usikker på om straff egentlig fungerer.	“At de får behandling er helt topp.” “Håper det er en start på noe positivt.”

mann, 35: Alex

Hva fikk deg inn i miljøet? Og hvor gammel var du? Gikk du på skolen?

Vi skulle være kule, var en gjeng på (..)

Jeg har spilt mye basketball, svømt mye og drevet en del med idrett. Kom med feil folk, og endte opp med å ville prøve hasj, så ble vi etter hvert en gjeng på tre/fire stykker. (av og til fem/seks). Så var det oss/vi og alle de andre likte vi ikke.

Så dere endte opp med å bli en litt inneslutta gjeng?

Ja, vi ble en liten gruppe

Hvor gammel var du da?

Jeg begynte å ruse med da var jeg 17 år, og gikk på allmenn på videregående.

Hvilket stoff startet du med, og når og hvordan var din første opplevelse med rus?

Som du nevnte i sted startet du med hasj, hvordan vil du si din første opplevelse var?

Åh, det var kult. Jeg vet ikke helt hva jeg skal si, det er jo en sosial ting og for vi sitter jo tre-fire stykker som har veldig stor tiltro til hverandre. Det er den følelsen du får, alt på utsiden er vekke. Vi sitter der i den gruppa, har det så kult og snakker om alt mulig. Du får en god følelse. Det var en fin opplevelse, en deilig opplevelse

Var rusen veldig tilgjengelig/lett å skaffe?

Du får jo tak i det, jeg er fra en liten bygd. Men det er jo ikke sånn som det er i dag, i dag er det mye lettere å få tak i det. Nå er det jo syntetisk og, det er livsfarlig.

Hvorfor var det fristende å fortsette med det?

Du kommer ikke ut av det, du kommer ikke ut av det mønsteret. Avhengigheten er veldig sterk. Jeg kan huske da vi så; meg og Erik, hverandre i speilet før vi skulle ut. Vi hadde røde øyne og sånne ting, vi måtte røyke hver dag. Bare på grunn av vi ikke kom ut av avhengigheten. Det var da vi skjønnte at; nå er vi hekta, nå er vi rusavhengige og misbrukere.

Det var egentlig mitt neste spørsmål; når skjønnte du at du var avhengig?

Jeg ble avhengig av hasjen den første måneden. Jeg drakk litt før det, det er jo alltid den første. Deretter kom hasjen, så ble det etter hvert piller, amfetamin, ecstasy, kokain og heroin på slutten.

Hva tror du rusen hadde å si for utdanningen?

Jeg klarte jo ikke å følge med på noe studie da jeg ruste meg. Jeg strøyk, og fikk aldri tatt vitnemålet. Det er derfor jeg går på skole nå og tar barn og ungdom. Jeg kan ta opp mer, men det koster jo.

Hvordan påvirket rusen relasjonene dine?

Relasjonen til familien ble dårlig. Jeg hadde jo å spilt mye basket, men jeg gikk vekk fra det miljøet. Jeg ble bare trukket inn i gruppa mi. Familieforholdet mitt; det ble bare katastrofe. De fant hasj og piller, jeg ble henta av politiet.

Fikk du noen gang en dom?

Jeg har sittet inne ja, 2-3 ganger. For vold og vinning

Tror du at den kriminaliteten var en konsekvens av rusmisbruket?

Ja, for det er jo.. ja, ikke en konsekvens.. Ja, for du blir ... Det er miljøet, eneste vi kan gjøre er å selge stoff eller stjele ting. På den tiden var vi veldig flinke til å stjele, jeg stjal mye og var kleptomani i en periode. Bare for å finansiere stoffet, vi skulle forbruke.

Ruset du deg alene, eller med andre?

Mest med andre, den gruppa jeg var i. (Vi var jo kriminelle).

Opplevde du press fra noe miljøet du har vært i?

Nei, alt har vært egen vilje.

Hvordan er livet ditt nå som rusfri?

Mye bedre, tusen ganger bedre. Om det er tungt til tider.. Jeg har vært på jobb i dag, nå jobber jeg som støttekontakt. Jeg hjelper andre folk, det er derfor jeg tar barn og ungdoms faga. Jeg vil inn og prøve å hjelpe, vise de litt vei. De behøver ikke å gå den veien som jeg tok. Det tar lang tid før man kommer seg på bena igjen, det er ikke bare ett eller to år, kanskje tre. Da får du ikke det russuget, det er mange som har mindre tid enn meg, men de får det russuget hele

tiden. Nå har jeg vært så lenge rusfri at jeg kjenner ikke på det. Det handler om å ta gode valg over lengre perioder.

Har du noen korte forebyggende tips mot rusavhengighet?

Jeg tenker jo bare ikke gjør det, men det må jo være en konsekvens for hver handling. Hvis de er på vei inn i det, så tror jeg kanskje en straff hadde hjulpet, altså at man får en konsekvens. Du ser jo at det blir ikke lett hvis du er på vei inn i det, det er veldig vanskelig. Det kommer helt ann på de folka du er med og, du må bytte vennekrets.

Men nå er det jo en epidemi med det her; hasj. Det er normalisert, og bare flere og flere som prøver det. Det er farlig altså, for det kommer flere stoffer. (... 09:20 og utover??) Du kommer til å bli kriminell.

Hva tenker du om endringen i narkotikapolitikken?

Det er skummelt da, men det er greit nok for de som ruser seg. At de får behandling er helt topp, men det er veldig skummelt for de unge for det kommer til å bli mer rus og mer psykiatri. Vi har det syntetiske og sånne ting. Men jeg håper det er en start på noe positivt, de må jo gjøre noe tiltak.

Jeg vet ikke om jeg hadde blitt så skremt hvis jeg hadde blitt straffa egentlig. Man driter i alt det, jeg hadde gått tilbake til mine folk.

Det er litt mer sånn skifte i vennekrets, flere som kanskje har gått igjennom et rusmisbruk og kan fortelle om det på skoler o.l., hvor vanskelig det er å komme tilbake.

Tror du da at det hjelper å avkriminalisere brukerdosene, og heller fokusere mer på de som selger/introduserer til nye stoffer?

Man må kanskje ta de som selger. De som vil røyke, vil røyke. Jeg kjenner folke enda, de røyker jo bare. Gamle folk, folk oppi 60-70 åra og de skader heller ingen. Det er greit nok det, men de kommer seg ikke ut av avhengigheten. Det er en livsstil. Men ungdom og impuls kontrollen deres, det blir fort farlig. Det beste er å ikke prøve det, holde seg med gode folk, ta gode valg.

INTERVJU 2

Ole

tema	stikkord	sitat
inngang	Trøblete oppvekst. Begynte med koffeinpiller for å holde seg våken. etter det møtte opp med rånere som drev med speed/amfetamin. Han ble frista og prøvde. Dette var i 13 årsalderen. Det var lett å skaffe.	<i>“rusen ble nøkkelen på stemmebåndet”</i>
utdanning	Brukte 4 år på å komme seg gjennom 2 års utdanning hvor han fikk vitnemål i grunnfagene, mens han satt i fengsel. Har også tatt 2 år med bilfag, men bare for farens skyld	<i>“rusen hadde alt å si for utdanningen”</i>
relasjoner	Fikk nye “negative” relasjoner. Jeg mistet de gode relasjonene, med idrettslag og familie. De fleste vennene jeg fikk i rusen var eldre. De ble som brødre og passet på meg.	<i>“Det var de eldre guttene som passet på meg”</i>
Tips	Jeg vil anbefale å oppsøke A-larm. Inkluder de som er litt utenfor. Det er ofte de som faller utenfor.	<i>“ I rusmiljøet kan du fort bli tatt inn i «varmen» ”</i>

Ruspolitikken	Det er et godt tiltak. Samtidig så legger de ned flere behandlingsplasser. Så det blir på feil tidspunkt. Om man bygger flere behandlingssteder og får flere behandlingsplasser så kan de ta steget videre.	<i>“ Ta å døm meg til behandling for det er det jeg trenger ”</i>
----------------------	---	---

Hva fikk deg inn i miljøet? Og hvor gammel var du? Gikk du på skolen?

Jeg har en trøblete oppvekst med vold i familie, hvor jeg ikke turte å sove om nettene. Det var alltid om nettene det skjedde ting hjemme så jeg turte ikke å sove, derfor begynte jeg på koffeintabletter for å holde meg våken om nettene. Etter hvert fikk jeg ikke kjøpt det på apoteket for det var 18 års grense. Da gikk jeg over til rusmiljøet og amfetamin som gav meg noe av samme effekten, bare forsterket. Jeg begynte da jeg var 13 og gikk på ungdomsskolen.

Hvilket stoff startet du med, og når og hvordan var din første opplevelse med rus?

Jeg var 13 år da jeg begynte med koffeintablettene og 14 da jeg begynte med amfetamin. (sa ingenting om hvordan opplevelsen var)

Var rusen veldig tilgjengelig/lett å skaffe?

Koffeinen var lett å skaffe, jeg tok det på skolen og da jeg kom hjem fikk jeg ikke sove om kveldene. Det var egentlig ganske lett å få tak i amfetamin. På 14 års dagen min tok jeg kontakt med noen rånere og jeg satt meg bak i deres bil. Sjåføren og en annen passasjer snakket så fint sammen og var åpne med hverandre om alt mulig. Dette savnet jeg i min oppvekst og mitt miljø. De snakket om problemer og hvordan de hadde det hjemme, dette savnet jeg. Da spurte jeg de hvordan de klarte å snakke så åpent med hverandre, de sa de brukte noe som het speed. Jeg spurte om jeg kunne prøve det, det fikk jeg lov til og da åpnet jeg meg opp til de og de ble mine bestevenner. speeden/amfetaminet ble da min nøkkel for mitt stemmebånd.

Hvorfor var det fristende å fortsette med det?

Jeg var veldig innadvendt tidligere, men med rusen ble jeg utadvendt. Derfor valgte jeg å fortsette.

Hva tror du rusen hadde å si for utdanningen?

Den hadde alt å si for utdanningen min. Jeg fikk ikke med meg noen ting av det læreren sa. Det gikk ikke bra. Jeg gikk ferdig ungdomsskolen, som ikke var tilfellet for andre med rusproblemer. Jeg kom meg gjennom grunnkurset på videregående, men gikk glipp av mange timer. Dette brukte jeg 4 år på i stedet for 2 år. ***Fikk du vitnemål?*** Ja det gjorde jeg inne i fengselet. For der tok jeg skolen, mens jeg satt inne, for da ruset jeg meg ikke. ***Hvor langt i rusavhengigheten hadde du kommet da du merket konsekvenser ift. Skole?*** Merket det allerede på ungdomskolen, men mest på videregående.

Har du tatt noe utdanning etter videregående?

Jeg har gått to år og tatt bilfaget for å bli bilmekaniker. Dette ønsket jeg ikke selv, men det var noe min far ønsket og derfor gjorde jeg det. Dette vil jeg nok aldri jobbe med for nå har jeg fått hjertet for menneskene. Det er de jeg vil hjelpe og jobbe med.

Hvordan påvirket rusen relasjonene dine? Fikk du noen nye relasjoner? Mistet du noen relasjoner?

Jeg mistet de gode relasjonene, med idrettslag og familie først og fremst. Jeg mistet de for jeg begynte å skamme meg. Jeg fikk nye relasjoner i rusen, folk som kunne passe på meg. De ble som foreldre for meg, fordi jeg var så ung. De eldre guttene passet på meg, for jeg hadde ikke noen eldre brødre og de eldre søstrene hadde ikke noe de skulle sagt for de var jente. I min families kultur har ikke jenter lik betydning som gutter. Da flyktet jeg til rus som var min trygghet.

Ruset du deg alene, eller med andre?

Jeg ruset meg mest med andre, dette var grunnet miljøet jeg var i og de nye relasjonene.

Opplevde du press i ungdomsmiljøet du var i? (turte ikke å si nei)

Nå som jeg er voksen så vil jeg si jo jeg opplevde press. Når man står opp i det så er realiteten at man presser seg selv til å bli en av mengden. Følte ikke det var noe fysisk tvang.

Hvordan er livet ditt nå som rusfri?

Jeg har tre forskjellige jobber. Jeg jobber innenfor rusomsorg som nattevakt på en rusinstitusjon. Jeg har også en etterverns gruppe for noe som heter A-larm. Det er et sted hvor man kan komme om man har slutta å ruse seg, men fortsatt har utfordringer i hverdagen. Her samles vi 1-2 ganger i uka og snakker om utfordringene. Som jobb nr. 3 er jeg telefonselger på dagtid.

Har vært rusfri siden 13.april 2015. Livet som rusfri er godt. Det er som å være ungdom igjen, oppleve og utforske nye ting. Mye re ukjent. Jeg er på jakt etter mestringsfølelse, noe jeg skulle gjort som 14 åring.

Har du noen forebyggende tips mot rusavhengighet?

Jeg vil anbefale å oppsøke A-larm. For de som ser andre slite vil jeg si at man burde inkludere de som er litt på utsiden. Den som er still i klassen den bør bli lagt merke til. Ofte de som faller utenfor er de som havner i rusmisbrukene. I rusmiljøet kan du fort bli tatt inn i «varmen». Der kan du føle at du betyr noe og får en status.

Hva tenker du om endringen i narkotikapolitikken?

Når jeg selv har satt bak lås og slå har ønsket mere helsevesenet inn i fengselsvesenet som nå har blitt kriminalomsorg. Ta å døm meg til behandling for det er det jeg trenger. Det er ikke straffen som hjelper. Samtidig føler jeg at det er på feil tid. For samtidig kutter de ned på behandlingsplasser. Om man bygger flere behandlingssteder og får flere behandlingsplasser så kan de ta steget videre. Jeg tenker at de har gått litt feil vei. Men alt i alt syntes jeg det er et steg i riktig retning. Jeg husker når jeg selv ble tatt første gang jeg røyket hasj. Jeg fikk en bot på 10'000kr, det var et helt år med stipend. Da ga jeg helt f i å betale boten. «Det er ikke isolasjon, men relasjon», det er forebyggende.

INTERVJU 3

Tore; mann 45

TORE		
Tema	Stikkord	Sitat
Inngang	i 14 årsalderen, ville inn i den kule gjengen. alkohol først (verst), hasj etterpå - ga en "chill" velværefølelse. trodde ikke selv at han var hektet, mens han egentlig hadde vært hektet i mange år.	"den kule gjengen var i røykekroken" "jeg rømte fra vondt følelser, tanker og ting"
Utdanning	tungt, sløvet mye, skole var ikke like viktig lengre	"Det var så tungt, jeg skulle så ønske jeg ikke tok rus da..."
Relasjoner	mistet mange gode venner, gikk inn i et nytt dårlig miljø. Fikk nye, "kule", venner (søkte nye folk å ruse seg med hele tiden). falt lengre unna familien, men hadde en familie som ikke ga opp på han og fikk han til å forstå at han trengte hjelp. Ble sendt til et omsorgssted - roe seg ned, før videre behandling	"Det var som om jeg spilte i min egen lille rolle, jeg brydde meg ikke om noen andre enn meg selv"
Tips	<ul style="list-style-type: none"> - søk i ungdomsfellesskap, eller i menighet - søk hjelp hos familie, venner - relasjonene dine 	<p>"LEVE, men på en ordentlig måte."</p> <p>"Å røyke hasj er så verdiløst"</p>

Hva fikk deg inn i miljøet? Hvor gammel var du? Gikk du på skolen?

Det var jo kult liksom. Jeg ville være med den kule gjengen i røyke kroken, på fester på ungdomskolen og å være med den kule gjengen generelt. Men det blir så dumt, fordi du får ikke noe ut av det. Det er ikke noe som er oppbygd for en ungdom – å gå å drikke seg full. Det bare ødelegger masse ...

Første gang jeg røyket hasj var jeg 14 år, altså når jeg kun gikk på ungdomsskolen. Det var i 8/9 klasse.

Jeg hadde en vond følelser da, så jeg ville kun rømme fra vonde ting, tanker og dumme følelser.

Hvilket stoff startet du med, og når og hvordan var din første opplevelse med rus?

Var det bra?

Alkohol var min første, og det er jo det verste og farligste. Men utenom alkohol var hasj min første. Og opplevelsen med det rusmiddelet var at det var veldig «chill» og gøy, det var helt topp!

Jeg fant ting som rusmidler, fordi jeg skulle rømme fra noe, jeg hadde en fæl opplevelse. Det ga meg lykke og fikk meg vekk fra alle tankene mine.

Var rusen veldig tilgjengelig/lett å skaffe?

Ja, det var det.

Men noen ganger måtte du kjenne noen, og stresse litt. Likevel var dette også en stor del av spenningen. Man måtte også finne riktig snute med hasj og riktig mengde gram. Så var det liksom sånn; “å-å politi, politi!” Det var spenning med det ikke sant. Så det var liksom en del av opplegget, tull og tøys egentlig.

Hvorfor var det fristende å fortsette med det?

Ja, fordi hvorfor valgte jeg å fortsette? Tore tenkte lenge gjennom spørsmålet; men du blir jo på en måte hekta, og du vil jo ha mer! Jeg la ikke merke til det, det var jo døds Kult, det var jo kjempegøy, jeg digga det– så det virka som en god ide. Jeg hadde funnet en greie da, som var så bra.

Når var det du skjønnte at du var avhengig?

Det tok veldig lang tid. Fordi jeg kunne stoppe når jeg ville og jeg hadde full kontroll. Jeg levde mange år i vitne om at jeg kunne det og at jeg kunne stoppe når jeg ville. At det liksom ikke var noe problem, at jeg kunne stoppe i morgen hvis jeg ville liksom. Og da hadde jeg vært innom litt av vært, som amfetamin ol. Dette var mye gjennom alkoholen da. Var i byen og festet, så var jeg på nachspiel, og da var en jo ganske full. Så skulle man ha amfetamin for å bli edru igjen, men dette gjør at man blir våken i flere døgn. Og dette medfører jo bare at man da ruser seg, røyker hasj og bruker piller og all mulig slags ting.

Man ødelegger hodet sitt rett og slett.

Når var det du gikk fra bare hasj til å begynne å prøve ut flere stoffer?

4 år, akkurat. Jeg prøvde amfetamin for første gang når jeg var i cirka 19 – 20 årsalderen.

Hva tror du rusen hadde å si for utdanningen?

Det blir så tungt. Årh, jeg skulle så ønske at jeg ikke hadde rust meg vet du ... Jeg måtte gå om igjen 3.klasse. Det er ikke verdt det.

Hvordan påvirket rusen relasjonene dine?

Det har veldig å si for alt egentlig, du klarer ikke helt å bevare deg selv så godt. Du hindrer utviklingen av ditt eget. For min del så var det som at jeg levde i en rolle, det var så kult.

Jeg fikk veldig mange dårlige venner. Og med familien tok jeg mye avstand. Det er det som er så trist, man detter mer og mer ut.

Likevel var jeg jo veldig heldig da, familien min ville ikke gi slipp på meg. De ville at jeg skulle forstå at jeg hadde et problem. Men jeg forsto ikke at jeg hadde et problem før jeg var (tenker lenge, usikker) 30 år gammel, fordi da jeg var 27 år, det var da det tok helt av gårde for meg. Det var de siste årene som var helt på tryne.

Moren min fikk meg til å se selv at jeg hadde et problem, og da søkte jeg på et sted som heter Landsskolen, et behandlingssted, men ikke et behandlingssted i den grunn, det er heller et omsorgssenter, man kommer opp for å få fred da, og roe deg ned. At du får kommet deg litt liksom, før du skal videre i behandling til noe annet.

Ruset du deg mest alene eller med andre?

Begge deler, i begynnelsen ruste jeg meg mye alene veldig ofte. Men jeg søkte meg

jo folk hele tiden, så mesteparten av tiden var det med andre. Men jeg var jo mye alene også, fordi jeg gikk jo mye alene og vandret og sånn.

Opplevde du noen gang noe press fra miljø eller ungdomskolen ol.?

Ja visst, for eksempel når du ruser deg blir du veldig påvirket at situasjoner, og du skal liksom henge med de kule da, som skal være litt tøffere da. Der de som var tøffe bryter seg for eksempel inn i biler, inn på skolen, i butikker – gjør innbrudd inn forbi, alle steder egentlig.

Jeg ble jo presset på en måte til å bli med på disse tingene da, folk prøver å få deg til å gjøre det. Folk får deg kanskje til å ta til deg store mengder med narkotika som du skal ta å selge videre. For å tjene litt penger, så du kan ha det kult i livet ditt.

Det er ofte mange som vil få deg i gjeld, slik at de kan få tak i deg, og det er da du sliter med å få solgt ut, slik at du kan få dekket pengene. Dette er mye av det som gjør at du kommer inn i dette fæle miljøet. Det er mye ondskap i det miljøet, mange fæle mennesker. Du blir behandlet som søppel, og det ødelegger deg *totalt*.

Opplevelser med fengsel eller politiet?

Nei, jeg har ikke det. Men jeg har havnet på glattcellen en del ganger, tre ganger kanskje.

Tore starter med å fortelle at alle burde holde seg unna det, men så er det også noen som er vokst opp i det. Og av den grunn har de fleste det ganske mye tøffere, fordi de er født inn i det, det er noe de har fulgt gjennom hele livet. Men så er det også noen som kan ha hatt en god og trygg oppvekst hjemme, men som da ble nysgjerrig på ting og kom da til feile folk, så går det galt med dem. Man kan bli lurt av folk til å gjøre forskjellige ting. Dette kan føre til at de får en dom på seg, og det kan jo ødelegge hele livet til mange.

Det er en ond verden, og folk gjør onde ting - og det kommer sikkert alltid til å være slik, derfor må vi bare være forsiktige.

Hvordan er livet ditt nå som rusfri?

Det er helt fantastisk, sier han uten å nøle.

Har du noen mål med det du driver med nå?

Ja, jeg vil jo gjerne komme nærmere Jesus, fordi jeg har jo blitt frelst. Jeg har blitt helbredet, og Jesus betyr alt for meg. Han er veien til sannheten og livet, og jeg bare elsker Jesus. Han har gjort SÅ mye for meg.

Jeg har det veldig bra, jeg går på bibelskole, og jobber som praksis på et catering firma, og nå satser jeg på å få en jobb til sommeren når jeg er ferdig på bibelskolen.

Har du tatt noe mer utdanning etter vgs?

Jeg har prøvd å gå på universitetet å tatt engelsk og tysk, jeg har prøvd på eksil og skriveteknikk. Men jeg hadde litt mye, alt gikk ikke opp i opp. Også var det liksom drikking og festing på siden av der, hasjrøyking – og da blir man sløve til å ta imot lærdom da. Hasjen den sløver ned hjernen.

Har du noen forebyggende tips mot rusavhengighet? (vår alder, i samme situasjon)

- Søk i menighet, søk i ungdomsfellesskap.
- Søk andre relasjoner, søk inn hos familien, i sport, egentlig bare noe helt annet.
- Det er så mye annet en kan gjøre enn å sette seg ned i en kåk og røyke hasj, det er så kjedelig og verdiløst.
- Utvikle deg og lev heller på en positiv og ordentlig måte, så friske ungdommer.

Hva tenker du om endringen i narkotikapolitikken?

Jeg visste ikke helt om endringen, men jeg mener dette er en god ting, å heller få en behandling, enn at alle skal få en fengselsstraff. Mange er heller ikke klare til å bli rusfrie. Men at de får en behandling i tillegg til å måtte sone dommen sin, og dette kan jo ende med en stor forandring for dem som blir lagt inn til behandling.

Det tror jeg kan være bra det, at ikke alle skal få fengselsstraff.

Jeg er positiv til det.

INTERVJU 4

Thea, kvinne 26.

Hva fikk deg inn i miljøet? Og hvor gammel var du? Gikk du på skolen?

Jeg var en av de «populære, en av de morsomme med mange venner, men som 14 åring ble jeg litt deprimert. Jeg var lei av å være morsom, og vi hadde allerede begynt å drikke, som var det de kule jentene gjorde. Også flyttet jeg for meg selv da jeg var 15 fordi jeg kranglet med stefaren min.

Jeg begynte å ruse meg da jeg var 15 år. Jeg hadde masse venner, men jeg følte meg ensom og deprimert. Jeg begynte først på alkohol, og like etter hasj, men jeg gikk ganske raskt over på amfetamin. Jeg synes første gangen var helt fantastisk, men jeg kan tenke meg at det ikke er sånn dagens ungdom føler det. Mitt inntrykk nå er at det er sosialt, og at det er noe mange gjør sammen. Hvis man startet med sånt i min tid var du en av verstingene.

Man måtte jo ta tak i noen man visste holdt på med det, men det var ikke så utbredt som det er nå.

Det var en avkobling og en flukt fra virkeligheten.

Jeg startet på hasj, og det var jo hver dag. Og jeg ruset meg frem til jeg var 24. Hver eneste dag jeg ruset meg med sterkere ting røyket jeg også hasj. De gangene jeg ikke ruset meg på de 9 årene var jeg på ferie, blant annet 4 uker i Amerika.

Man kan få en nedtur på amfetamin for eksempel. Men jeg røyket hasj fra jeg sto opp til jeg la meg uansett. Hasj kan dempe nedturen, men det finnes ting som for eksempel piller som demper nedturen bedre.

Hva tror du rusen hadde å si for utdanningen?

Jeg er en veldig målbevisst person, og jeg visste at jeg måtte fullføre skolen. Men de store drømmene mine ble plutselig veldig små av rusen. De store målene jeg hadde for meg selv bare forsvant helt. Jeg har heller ikke hatt noen planer før nå som jeg er rusfri. På videregående skulle jeg ha greie karakterer.

Jeg gikk salg og service, og jeg hadde lyst til å gå ut å bli lærling. Jeg kom for sent hver eneste dag, alltid et kvarter for sent, andre dager kom jeg ikke. Men jeg fikk jo heller ikke noen konsekvenser fra skolen, jeg måtte dra ned til en miljøarbeider en dag i uka, men pga. det så fikk jeg nesten lov til å gjøre som jeg ønsket selv. Skolen håndterte situasjonen feil, de burde vært strengere med meg.

Hasjen gjorde at jeg ble veldig likegyldig til alt med skole. Jeg brydde meg ikke om å komme på tida, og jeg ville heller dra hjem til venner av meg som ikke gikk på skole.

Amfetamin gjorde at jeg ikke husket noen ting da jeg skulle ha prøve, og når jeg skulle spørre læreren om hjelp lyste jeg meg i øynene for å få mindre pupiller.

Hvordan påvirket rusen relasjonene dine?

Jeg var litt sint på mamma og stefaren min, og pappa hadde flyttet til utlandet.

Jeg spilte håndball i ti og hadde fått gode venner derfra som tok avstand fra meg da jeg startet med rus.

Den første gangen jeg merket konsekvenser var når jeg ikke klarte å spille håndball lengre. Når jeg sto på feil side av målet med alle mine lagvenninner der ute på banen. Jeg klarte ingenting. Vennene mine fra håndballen ville brått ikke ha noe med meg å gjøre lengre, og det syntes jeg var trist. Om de hadde vært litt greiere og kanskje gitt meg en sjanse hadde jeg muligens kommet meg tilbake fra alt jeg hadde rotet meg oppi.

Vennene mine ville ikke ha noe med meg å gjøre lengre, men sånn er det ikke slik lengre, mange gjør det, har jeg inntrykk av.

Jeg fikk nye venner som drev med rus og. Det var jo en kompis som flyttet inn i leiligheten min, men han hadde ikke en positiv innflytelse på meg. Jeg ser i ettertid at jeg ikke var positiv for han, og han var ikke positiv for meg. Det var et giftig vennskap.

Jeg begynte å ruse meg med andre, men etter hvert som man kommer lengre inn i rusen gjør man det som regel alene. Man starter ofte sammen, typisk ved at man får besøk på kveldene og røyker sammen. Også går det i det tempoet en stund, men det går raskt til at man røyker selv på morgenen, og etter hvert hele dagen.

Grensa fra hasj til sterkere saker var lett å krysse. Men det kommer også an på hvilke gener man har, noen er mer mottakelig for å bli avhengig. I tillegg blir jenter fortre avhengig enn gutter. Så fra den første gangen jeg prøvde amfetamin var jeg hektet. Jeg ventet først en uke på at helga skulle komme så jeg kunne prøve igjen, og etter det tok jeg amfetamin ca. hver dag i 3 år. Jeg klarte å legge det vekk fra meg da jeg fikk vite at jeg var anlagt til å bli schizofren, så da byttet jeg ut amfetamin ut med piller. Etter hvert gikk jeg over på et erstatnings dop for heroin, også senere over på heroin.

Man sier at hasj ikke er fysisk avhengighetsskapende, men fysisk så er det jo det. Det er noe man tar ofte og som man lager seg gode følelser av, «når jeg tar det blir det bra». Hvis jeg for eksempel skulle til byen for å shoppe med noen venninner, og jeg hadde vært der to timer kunne

jeg gjerne si ifra at jeg måtte hjem for å spise. Men egentlig var det for å røyke. Gjør man noe ofte nok til at det blir vane skapende blir man psykisk avhengig.

Nei, det var litt andre tider. Du var versting som valgte å falle utenfor og å miste venner på en måte. Jeg hadde noen venner som ikke ruste seg, av de som fortsatt ville være venn med meg. Nei, jeg oppsøkte det på en måte. Jeg bodde jo alene, og jeg hadde en venn som jeg visste trengte et sted å bo, og da kunne han bo hos meg selv om jeg visste at han drev med rus.

Hvordan er livet ditt nå som rusfri?

Det er helt supert. Det er ikke noe problem å ikke drikke, og andre ting som mennesker i Norge synes er normalt. Jeg har aldri levd et så «kjedelig» liv, men samtidig et så lykkelig liv. Før var det razzia, politi, fengsel, avhør og alle de «spennende» tingene, nå går jeg på jobb, kommer hjem, spiser mat, går tur med hunden og ser en film med kjæresten. Også gjør jeg det samme dagen etter, og jeg elsker det.

Har du noen forebyggende tips mot rusavhengighet?

Først vil jeg bare si det at jeg hører rundt at hasj ikke er avhengighetsskapende. Men jeg har vært i en hasjpsykose, og det finnes ikke verre enn det. Jeg har også vært i andre psykoser grunnet andre stoffer men hasj psykose var noe av det verste. Og det finnes veldig få som faktisk vet om dette.

Hvis jeg kunne sagt noe til meg selv da jeg var 15 hadde jeg sagt: Hvis du ikke ruser deg får du lappen, du får en jobb, du får en utdanning, du har kanskje fått spart opp penger til hus/leilighet, kanskje du er klar for barn. Men hvis du ruser deg vil du sitte i fengsel, politiet vet navnet ditt, du har ikke noe sparepenger, du har ikke lappen, du har ikke jobb, du har ingenting og du vil leve et trist liv rett og slett. Ikke nok med at man setter livet på vent når man er rusavhengig, men man vet ikke om man får livet sitt tilbake engang.

La oss si at det er 30 stk. på videregående som driver med hasj, da er det sikkert 3-4 personer som ikke klarer å slutte. Og noen av dem vil fortsette, og i verste tilfelle ende opp på Plata i Oslo. Det som er skummelt er at man aldri vet hvem som blir avhengig.

INTERVJU 5

Katrine, kvinne 42

Hva fikk deg inn i miljøet? Og hvor gammel var du? Gikk du på skolen?

Jeg flyttet på leilighet sammen med ei venninne da jeg var 16 år, og vi hadde en del venner som røyket hasj. Leiligheten vår da ble et møtested for jevnaldrende gutter som ville prøve ulike ting. I starten var vi veldig imot det og tok svært avstand, men ettersom tiden gikk ble grensene våre mer og mer uklare siden vi stadig ble eksponert for det og hørte alt det positive som ble sagt om rusen. I tillegg hadde vi svært liten voksen kontakt, vi var begge fosterbarn med oppfølging fra barnevernet og med foreldre som hadde nok med sine egne liv.

Startet først med alkohol og gikk ganske raskt over til å røyke hasj jevnlig. Det var det jeg holdt meg til i ca. 3 år med noen perioder uten da jeg hadde flyttet vekk, og det var først etter jeg var 20 jeg startet på amfetamin. Det var også da jeg flyttet tilbake til Grimstad og tilbake til mitt tidligere miljø.

Etter å ha røyket hasj var det veldig lett og krysse grensen over til andre og sterkere rusmidler. Jeg var spenningsøkende, jeg var grenseløs og jeg hadde det dårlig med meg selv og mine relasjoner. Jeg ga litt faen.

Rus begynner som noe man tester ut for gøy, men når det blir ganske ofte blir det noe en gjør for å slippe unna fra seg selv og tankene sine. Men den overgangen er veldig diffus, og det er vanskelig å se konsekvensene før man opplever dem. Problemene blir større jo mer man bruker, og man bruker mer for å slippe unna problemene.

Jeg ville unnsnippe hverdagen.

Når skjønnte du at du var avhengig?

Jeg innså vel ikke at jeg var avhengig i starten, men jeg skjønnte at jeg hadde problemer. Så jeg dro på en stor båt for å komme meg bort fra miljøet og fikk meg en kjæreste som jeg flyttet sammen med og som jeg fikk et barn med. Etter det ble slutt mellom oss to flyttet jeg tilbake til Sørlandet, og tilbake til familien som jeg alltid har idealisert. Jeg trengte en ordentlig mor som tok vare på meg, for jeg var jo selv ikke moden nok til å ta vare på et barn for jeg var egentlig et barn selv som ikke hadde fått det jeg trengte i oppveksten og jeg lette fortsatt. Etter det fikk jeg meg en type som var ganske infiltrert i rusmiljøet, og det tok ikke lang tid før jeg skjønnte at jeg var inni noe veldig negativt.

Hva tror du rusen hadde å si for utdanningen?

Fokuset mitt ble helt feil, jeg tenkte ikke på fremtiden, jeg var her og nå. Jeg satt oppe på kveldene og røykte og drakk og om jeg kom for sent på skolen var ikke det verdens undergang. Jeg var ikke engasjert i skolen og jeg mistet fokus på hva som var viktig.

Det var vanskelig å komme seg på skolen etter hvert. Vi hadde begynt å drikke på kveldene, og det eskalerte raskt til hasjrøyking. To måneder før mitt første skoleår på vgs droppet jeg ut av skolen, og jeg fikk meg en eldre kjæreste som var kriminell uten at jeg visste det på den tiden men han var spennende med et spennende livssyn. Hovedgrunnen til at jeg droppet ut av skolen var mangelen på støtte rundt meg, jeg hadde ingen som advarte meg eller sa jeg måtte skjerpe meg. I tillegg føler jeg at skolen kunne gjort mer for å hindre dette, jeg følte meg ikke sett. Etter tiden min i fosterhjem så hadde jeg mye sorg og sinne inn i meg, så på en måte ville jeg ubevisst ødelegge for meg selv og ville ikke lykkes. Jeg følte meg veldig alene og utenfor og jeg fant ikke min plass i samfunnet.

Etter hvert som skolen forsvant fikk jeg heller ikke noen arenaer for mestring, og da hadde jeg heller ikke en grunn for å fortsette. Rusen og ensomheten tok over, og dragningen mot rusmiljøet hvor jeg hadde blitt godtatt ble sterkere. De ville være venner med meg og det var til og med en eldre gutt som ville være sammen med meg, jeg var nok under den oppfatningen av at jeg hadde en veldig lav verdi, jeg var derfor veldig ukritisk på hvem jeg skulle omgås med.

Hvordan påvirket rusen relasjonene dine?

Jeg merket det relativt raskt, med at jeg ikke klarte å holde på jobb og fullføre praksisperioden min. Jeg havnet på sosialen og fikk sosial stønad. Jeg fikk ikke noe stedstilhørighet da jeg flyttet mye rundt og aldri fikk et fast sted å bo. Den psykiske helsa mi var også svært dårlig, jeg ble deprimert og verden ble svart. Jeg måtte ha stimuli, og alle de gode og sunne tingene i livet som jeg nærer meg på den dag i dag forsvant. Da var det bare rusen igjen.

Heldigvis har jeg fremdeles noen av mine barndomsvenner som jeg har kontakt med. Men da jeg startet med rus trakk de seg unna, for det ble for voldsomt. Jeg ble tatt imot av miljøet og jeg ble godtatt.

Jeg ruset meg med andre i starten, også ble det alene etter hvert.

For min del handlet det om en barndom med brudd i relasjoner og et skrik om oppmerksomhet. Jeg vokste opp med rus, og da jeg så mine omsorgspersoner velge den veien lå det veldig naturlig for meg å velge den veien selv. Det lå i ryggmargen min at det var greit og velge den veien.

jeg opplevde ikke et reelt press, men jeg var sårbar og jeg hadde et ønske om å tilhøre. Jeg hadde dårlig selvtillit og jeg hadde et dårlig utgangspunkt med meg selv så jeg valgte å gjøre som alle de andre.

Hvordan er livet ditt nå som rusfri?

Livet mitt er veldig bra, men jeg har også jobbet veldig hardt for det. Det er klart det at å skulle snu når en sitter og er syk både psykisk og fysisk, har brutt mange viktige familieband og man sliter med skyldfølelse for man har påvirket andre liv. Når man har kommet så langt at man skjønner at nå må jeg snu hvis ikke så dør jeg, da er en ganske knust som menneske. Og det å rette opp igjen det, og starte på scratch, finne ut hva man vil videre er ikke en lek på roser. Jeg hadde en drøm om å realisere meg selv, og få noe ut av livet mitt. Jeg ville få en god jobb, gjenskape båndene til familien min, få gode venner som var sunne for meg. Andre ting som har vært viktig for meg har vært trening, frivillig arbeid og det å hjelpe andre. Målene mine har blitt min drivkraft.

Har du noen forebyggende tips mot rusavhengighet?

Først og fremst er det viktig å ha kunnskap. Vit hva man tilsetter kroppen med. Og hvis man er på et dårlig sted og sitter i en livssituasjon hvor man føler man mangler tilhørighet så snakk med noen. Strekk ut en hånd og be om hjelp, det er superviktig. Støtt hverandre, ta gode valg, vær ærlige med hverandre og våg å si ifra. *Man vil ha vennen sin, men ikke rusen.*

Dybdeintervju med sosionom

Hvorfor tror du noen ender opp som rusmisbrukere? Eventuelt hvilke årsaker ser du hyppigst?

Det kan være mange årsaker til det, men det som vi kanskje ser oftest er en familiebakgrunn med rus eller psykiske lidelser, mobbing på skolen, falt ut fra skolen, en sykdom de ikke har fått hjelp til; ADHD er det veldig mange som har slitt med og omsorgssvikt hjemme. Det er vel de tingene som går igjen hos mange, og ulike typer traumatiske opplevelser i barndommen

Så du ser ikke så mange av de som «bare vil prøve» også ender de opp som rusmisbrukere?

Nei, jeg jobber veldig mye med de som er ganske «tunge misbrukere»; mellom 30 og 50 år, kanskje ruset seg i 20-30 år. Men vi ser at mange av de unge som kanskje ikke kommer borti de tyngste stoffene går til legen og får hjelp fra sykehuset gjennom legen i stedet for kommunen. Når det gjelder henvisning til behandling i forhold til rus, f.eks.: samtaler, døgnbehandling, så er det rustjenesten i kommunen som kan henvise også er det fastlegen. Og det er ca. 50/50, vi henviser halvparten, og fastlegen henviser halvparten. Dermed er det en god del pasienter vi ikke ser, en del av de er nok noen av de unge som gjennom samtaler kan klare å hente seg inn også en del av de voksne som er i arbeidslivet og arbeidsgiveren som påvirker til at personen får hjelp med problemet.

Hvilket stoff er vanligst å begynne med? Hvordan er sammenhengen med det og alkohol?

Jeg tror nesten alle jeg har snakka med opp gjennom åra, er det alkohol det begynner med, også går det over til hasj. Man er gjerne på fest med alkohol og er påvirket, også sier man ja til det man blir tilbudt.

Og i forhold til alkohol, mange av de vi ser som har klart å slutte sliter mye med det ute i samfunnet. Det er med i så mange sosiale sammenhenger, og det er mange som tenker at det er greit å ta en øl, fordi det kanskje ikke har vært alkohol som har vært den personens problem tidligere. Men det kan plutselig føre til at man sier ja til andre ting i berusa tilstand, og plutselig er man tilbake der man var. Så bare det å innta alkohol når man er blitt rusfri, så er det veldig stor sjanse for at man ryker utpå igjen.

Hvilken aldersgruppe startet de med stoff i?

Jeg vil si størstedelen er nok mellom 11 og 13 år. Det er veldig, veldig tidlig. Jeg har vært borti noen som starta da de var 9 år, altså 3/4klasse. på barneskolen. Men da er det gjerne barn som kommer fra familier med skikkelig store problemer, det er ikke hvem som helst. Det er mye historie fra de som kommer til oss.

Har du noe erfaring med hvor fort det går fra å “skulle prøve en gang” til å bli avhengig?

Vi har hatt noen unge som i løpet av 1 til 2 år fra de for første gang teste ut hasj, til det var blitt skikkelig avhengige av heroin. 1-2 år er en lynkarriere innen rus, da blir man ekstremt

bekymra. Når det går så fort fra det ene til det andre er man veldig ukritisk, og da kan det veldig fort gå galt. Men det fleste bruker nok noen flere år før det går fra det «letteste» til det «tyngste» stoffet.

Hva er de verste konsekvensene du ser rusmisbrukerne oppleve?

Død, det er det verste. Vi har og hatt noen som har måttet amputere ben, de har blitt liggende i en overdose i en stilling som gjort at blodet ikke har sirkulert i kroppen og dermed blitt betennelse i ben. Det er også noen som har gått i psykose, og blitt værende. (Psykose: det som man på folkemunne kan kalle gal, man lever i sin egen mentale verden, ikke den virkelige verden.)

Hvor mange av dine klienter/pasienter har fullført videregående, eventuelt mer utdanning?

Det er klart mindre enn halvparten. Veldig mange har bare grunnskolen, noen har videregående, og noen få har vært inne i arbeidslivet. De fleste jeg har kontakt med har stort sett bare grunnskolen.

Ut ifra dine erfaringer hvordan tenker du at brukernes relasjoner har blitt påvirket?

Det som går igjen hos stort sett alle avhengige vi snakker med er at de er veldig ensomme, for de har mista alt. Det har vært så mye rus i livet at familien har tatt avstand fra de. Det er det største og vondeste tapet de har. Noen har pårørende som hjelper de, det kan være både positivt og negativt. De pårørende vil gjerne at ting skal gå fortere og bedre enn det personen selv er klar for, det vil si mye press. De vil gjerne at ting skal gå fort, at det skal bli godt igjen. Derfor får mange pårørende hjelp med samtaler for hvordan de skal møte den de skal hjelpe på en best mulig måte. Men det er veldig mange som er alene med avhengigheten sin. Mange vet og at de har familie som er der, den dagen de blir rusfrie

